

Registratie van fruitrassen in Nederland

In Nederland zijn er twee belangrijke registers waarin fruitrassen officieel worden geregistreerd. Dit zijn de *Naamlijst van houtige gewassen* en *Het Nederlands Rassenregister*. Beide registers worden inhoudelijk door Naktuinbouw verzorgd. De eerste wordt in opdracht van het bedrijfsleven samengesteld en de tweede heeft een wettelijke basis en wordt door de Raad voor Plantenrassen samengesteld. Hieronder wordt kort uitgelegd wat de verschillen en overeenkomsten zijn van beide registers. Dit wordt onder andere gedaan aan de hand van enkele praktijkvoorbeelden.

Naamlijst van houtige gewassen

De *Naamlijst van houtige gewassen* (List of Names of Woody Plants) wordt samengesteld in opdracht van de boomkwekerijsector. Deze lijst bevat de wetenschappelijke voorkeursnamen en meest gebruikte synoniemen en handelsaanduidingen (incl. merken) van bijna 45.000 houtige boomkwekerijgewassen die in Europa en grotendeels ook in de VS bedrijfsmatig worden geproduceerd en verhandeld. Het belangrijkste doel van de lijst is om wereldwijd uniformiteit te krijgen in de naamgeving van deze gewassen. Het gebruik van één naam in de vorm van de (wetenschappelijke) voorkeursnaam is daarvoor de basis. Als iedereen deze voorkeursnaam hanteert (evt. in combinatie met handelsnamen), dan zorgt dit voor een betere communicatie en krijgt

men ook wat men verwacht. In deze lijst staan de fruitnamen apart vermeld; in totaal staan er 8000 namen van fruitrassen in en ruim 300 namen van fruitonderstammen.

De lijst is in boekvorm verkrijgbaar en is ook online te raadplegen via www.internationalplantnames.com. Apart van de houtige gewassen is er overigens ook een naamlijst van vaste planten verkrijgbaar, waarin ruim 30.000 namen zijn opgenomen.

Voor de juiste naamgeving zijn vele gespecialiseerde standaardwerken geraadpleegd; achter in het boekje staat een uitgebreide up-to-date literatuurlijst. Bovendien zijn ook de nieuwe richtlijnen van de in 2016 uitgekomen International Code of Nomenclature for Cultivated Plants (ICNCP) gevolgd. Hierin staan onder andere regels waaraan een correcte rasnaam moet voldoen.

De gehanteerde nomenclatuur in de naamlijst van houtige gewassen staat onder auspiciën van de ENA (European Nurserystock Association) die hiervoor een speciale werkgroep heeft opgericht. In de werkgroep zitten taxonomen/specialisten en boomkwekers uit verschillende Europese landen. Door deze samenstelling zijn de naamlijsten wetenschappelijk en wettelijk correct en praktisch werkbaar. Op de hierboven genoemde website is een tabel met de samenstelling van de werkgroep gegeven.

Het Nederlands Rassenregister fruit

Tot voor kort bestond er voor fruit geen verplichte rassenregistratie. In principe waren alle fruitrassen vrij verhandelbaar binnen de EU, mits het ras algemeen bekend was of er een korte leveranciersbeschrijving beschikbaar was. Alleen voor kwekersrechtelijk beschermde rassen waren er aanvullende handelsbeperkingen. In het kader van kwaliteitsverbetering worden er nu vanuit de EU strengere eisen gesteld aan de handel van plantmateriaal van fruitgewassen.

Vanaf 1 januari 2017 moeten alle te verhandelen fruitrassen (voor

teeltmateriaal) ergens in Europa officieel geregistreerd zijn, inclusief achterliggende rasbeschrijvingen voor identiteitsvastlegging. Dit is conform de nieuwe *Richtlijn Fruitgewassen* (2008/90) en de afgeleide uitvoeringsrichtlijnen hiervan. Het geldt voor bedrijfsmatig geproduceerd en verhandeld materiaal.

De regelgeving geldt vooral voor nieuwe rassen die vanaf 1 oktober 2012 voor het eerst in het verkeer zijn gebracht. Voor 'oude' rassen die al voor die tijd in de handel waren, gelden aangepaste regels. Deze moeten wel geregistreerd staan, maar de voorwaarden voor de achterliggende identiteitsdocumentatie (rasbeschrijving) zijn minder streng. Voor 'oude rassen' die in een certificeringsprogramma opgenomen worden, zijn de eisen die aan rasbeschrijvingen worden gesteld wel weer strenger.

De nieuwe richtlijn voorziet in overgangsregelingen en ontheffingen voor bijzondere gevallen om handelsverstoringen zoveel mogelijk te voorkomen. Voor rassen die niet in het professionele circuit komen maar voor amateurmarkt/lokaal verkeer bedoeld zijn, kunnen lidstaten een andere benadering kiezen. Voor Nederland wordt dit op korte termijn nader ingevuld.

Voor Nederland is de Raad voor plantensoorten (Rvp) verantwoordelijk voor de registratie van toegelaten fruitrassen. Publicatie van de juiste informatie vindt plaats in het *Nederlands Rassenregister* (NRR). Naktuinbouw verzorgt de beoordeling van de informatie/beschrijvingen en registratie voor de Rvp. Er is op basis van de bestaande situatie al veel voorwerk verricht. Momenteel staan er in het NRR ruim 1500 toegelaten fruitrassen geregistreerd. Voor meer informatie, inclusief het online raadplegen van het NRR, zie <https://nederlandsrasregister.nl/>

Praktisch gezien is het lastig dat elk land zijn eigen register heeft. Immers om te kunnen bepalen of je iets wel of niet mag verhandelen moet je soms meerdere registers raadplegen. Momenteel wordt er

in Brussel gewerkt aan een EU-lijst van toegelaten fruitrassen. Deze zal in de loop van 2017 gepubliceerd worden en in een database die FRUMATIS heet voor iedereen te raadplegen zijn.

In tegenstelling tot de bovengenoemde *Naamlijst van houtige gewassen* staan er in het NRR en in de aanstaande EU-lijst alleen maar rasnamen genoemd en geen handelsnamen of merknamen. Met name voor moderne rassen is dit soms lastig, omdat deze soms extra handaanduidingen of merknamen hebben.

Praktijkvoorbeelden van naamgeving in fruitrassen

De naamgeving van fruitrassen kent een eigen specifieke cultuur. Daarbij zijn er twee factoren die de naamgeving gecompliceerd maken. De eerste factor is het van oudsher voorkomen van vele synoniemen; dit doet zich vooral voor bij oude fruitrassen. Veel oude fruitrassen kennen per land of regio een aangepaste naam (vaak een vertaling). Zo is het originele appelras 'Schöne van Boskoop' in andere landen verkrijgbaar onder de namen 'Boskoop', 'Belle de Boskoop', 'Schöner von Boskoop' en 'Goudreinette'. Bij sommige rassen loopt het aantal synoniemen op tot vele tientallen. Daardoor is het dan soms lastig te bepalen of het om een nieuw ras gaat of om een synoniem van een bestaand ras. Bovendien is het soms lastig te achterhalen welke naam het eerst gepubliceerd is, want deze naam is immers conform de wetenschappelijke richtlijnen de voorkeursnaam (zoals die ook in de Naamlijst van houtige gewassen wordt vastgesteld en gepubliceerd).

De tweede factor is het toekennen van merknamen aan rassen. Dit speelt vooral bij moderne rassen. Zo is de bekende naam JUNAMI een beschermde merknaam voor het appelras 'Milwa' en is PINK LADY een beschermde merknaam voor appels van het appelras 'Cripps Pink'. Niet zelden zijn deze appelrassen bekender onder hun merknaam dan onder hun rasnaam. In officiële registers zoals

het NRR staan alleen maar rasnamen genoemd omdat dit de officiële en rasidentificerende namen zijn.

De casus *Prunus domestica* 'River's Early Prolific'

Om u enig inzicht te geven in het bepalen van de voorkeursnaam nemen we als praktijkvoorbeeld het pruimenras *Prunus domestica* 'River's Early Prolific'. Dit ras is in 2005 aangemeld via de ENA voor registratie in de naamlijst als *Prunus domestica* 'River's Early Prolific' met als synoniemen 'Early Prolific' en 'Early Rivers'. In Engeland is het ras vooral in omloop als 'Early Rivers'. Dat er voor 'River's Early Prolific' is gekozen komt doordat de rasnaam 'Early Rivers' ook al in gebruik is voor een kers (*Prunus avium*). Alleen in uitzonderlijke gevallen mag binnen hetzelfde geslacht (in dit geval *Prunus*) een zelfde rasnaam gegeven worden. Zowel de eerder genoemde ICNCP als ook de internationale kwekersrechtorganisatie (UPOV) geven hiervan lijsten met uitzonderingsgevallen uit ("special denomination classes"). Beide staan dit echter binnen *Prunus* niet toe.

Voor het NRR is de naam *Prunus domestica* 'River's Early Prolific' opgenomen in 2012 met als synoniemnaam 'Early Prolific'. Dit was op basis van de lijsten van de Vermeerderingstuinen Nederland in combinatie met de gehanteerde naamgeving in de Naamlijst houtige gewassen.

Het is handig dat op dit moment voor dit ras de naamlijst en het NRR op één lijn zijn gebracht.

Formeel hoeft dit overigens niet, want EU-lidstaten mogen synoniemnamen gebruiken als hun eigen voorkeursnamen. Voor het Engelse rassenregister zou het bijvoorbeeld toegestaan zijn om 'Early Rivers' te blijven gebruiken als nationale voorkeursnaam. Dit kan per lidstaat bepaald worden. Maar als Naktuinbouw pleiten we ervoor om binnen Europa zoveel mogelijk dezelfde voorkeursnaam te gebruiken.

Ir. Marco Hoffman

Taxonom en specialist rassenonderzoek siergewassen en fruit